

Давиденко Денис Дмитрович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

СУТНІСТЬ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна в її класичному розумінні – збройне протистояння двох держав. Ці держави можуть відрізнятися розміром території та чисельністю населення, але повинні мати приблизно однаковий політичний статус.

Найчастіше держави ворогували, щоб захопити чужу територію й ресурси. Та іноді війни починали з абсолютно безглузких причин. Наприклад, після того, як команда однієї країни програла іншій у футбол, як це сталося в липні 1969 р. між Сальвадором і Гондурасом, коли безглуздий з нашої точки зору збройний конфлікт коштував понад двох тисяч життів і поховав інтеграційний проєкт Спільного ринку в Центральній Америці [1].

«Нормальним» явищем в історії була ситуація, коли велика держава стикалася із зовнішньою проблемою, вона могла домогтися бажаного за допомогою зброї. При цьому покладатися на слова було неможливо – домовленості з іншими країнами часто порушували.

Ставлення до ведення війн значно змінилося лише в ХХ ст. завдяки появі ядерної зброї – настільки руйнівної, що будь-яка сторона, яка використала б цю зброю, неминуче завдала б шкоди як противнику, так і собі.

З часом трансформувалося і глобальне уявлення про війни як такі: сучасні держави усвідомлюють рівень економічних і політичних втрат, пов'язаних зі збройним конфліктом. Наприклад, складно пояснити громадянам, навіщо податки, які вони платять для організації життя країни та забезпечення соціальних програм, йдуть на фінансування бойових дій. Істотна частина зіткнень у ХХІ ст. відбувається всередині держав, приміром, коли урядові сили борються з реальними чи уявними повстанцями, опозицією. Проте деякі конфлікти так розростаються, що в їхнє гаряче пекло починають долучатися закордонні сили й інші держави. Зазвичай у цьому випадку всі учасники конфлікту стикаються з негативними наслідками. Зокрема з напливом утікачів-біженців чи катастрофічним коливанням

цін на енергоресурси.

Судова система в Україні попри всі виклики, пов'язані з війною, працює безперервно, і це є однією з гарантій суверенності та незалежності держави.

На цьому наголошували учасники прес-конференції «Українська держава і право в умовах війни», що відбулася в Укрінформі. «Безперервність роботи судової системи – одна з гарантій нашої суверенності й незалежності, а також демонстрація нашим західним партнерам, що демократичність і баланс гілок влади для України є надзвичайно важливим», – заявив перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики Я. Юрчишин. За його словами, попри всі виклики сьогоднішня судова гілка влади держави «безперервно працює на користь суспільства». Я. Юрчишин також вважає ключовим досягненням України те, що «ми не лише не зупинили антикорупційну боротьбу, а й активізували її під час війни» [2].

Військове командування може обмежувати право людей на вільне пересування. Це і введення комендантської години, і заборона або обмеження вільного вибору місця проживання. Також може бути встановлений особливий режим в'їзду та виїзду з населених пунктів тощо. Під час воєнного стану людина може бути позбавлена права на майно. Примусове відчуження майна допускається в установленому законом порядку за умови подальшої компенсації.

Воєнний стан передбачає можливість втручання у приватне життя осіб. Зокрема контроль засобів зв'язку, перевірка речей, документів, житла тощо. Воєнний стан може обмежувати права людей на вільний вибір праці, громадяни під час війни можуть залучатися до суспільно-корисних робіт. Впровадження трудової повинності також регламентується законом.

Під час війни заборонено проводити вибори та референдуми, що обмежує права громадян на участь в управлінні державними справами. Під заборонаю і масові збори та акції. Також в умовах війни практично беззахисним є основне право людини – право на життя. Вбивства й тілесні ушкодження, викрадення людей на захоплених територіях і примусове вивезення, катування та нелюдське поводження, зґвалтування та інші форми насильства – є прямим порушенням як права на життя, так і прав на гідність і недоторканність. Порушуються і права людини на охорону здоров'я – це як неможливість доступу до медицини, так і завдання шкоди здоров'ю внаслідок травмувань тощо. Порушенням прав людини також можна вважати пошкодження або руйнування майна, а також те, що людина внаслідок війни була позбавлена власної домівки чи не могла виїхати із окупованих територій. Під час війни незахищеними є діти, вони можуть бути розлучені з батьками, втратити доступ до освіти, медицини тощо, а це

є порушенням прав дитини.

Список використаних джерел

1. Козубенко О. Причини війн у XXI столітті? Про складне – простими словами. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/03/21/prychynu-vijn-u-hhi-stolitti-pro-skladne-prostymu-slovamy/>.

2. Українська держава і право в умовах війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3752637-ukrainska-derzava-i-pravo-v-umovah-vijni.html>.

3. Які права можуть порушуватись під час війни і як їх захистити? URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/700/what-rights-can-be-violated-during-war-and-how-can-they-be-protected>.

Журавель Олена Олександрівна,
курсант Навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Єфіменко Ігор Миколайович,
старший науковий співробітник науково-
дослідної лабораторії з проблем
криміналістичного забезпечення
та судової експертології
Навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Світ у XXI ст. став ареною безлічі локальних збройних конфліктів, до яких залучені в якості безпосередніх учасників, реальних чи потенційних жертв мільйони людей. Не виключенням є діти – особливо вразлива категорія населення, права якої потребують особливого захисту, адже пагубний вплив збройних конфліктів на дітей (втягнення до участі в бойових діях, фізичне та сексуальне насильство, примусові переміщення та депортації) має довгострокові наслідки й позбавляє можливості повноцінно розвиватися.

За даними Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) за останні десять років, в період збройних конфліктів, загинуло 2 мільйона дітей, 6 мільйонів залишилися без домівок, 12 мільйонів отримали поранення чи залишилися інвалідами і щонайменше 300 тисяч дітей-солдат